

התקציב הלאומי לשנת 1966¹

להלן התקציב הלאומי השמיני, הכולל סיכום ראשון של ההתפתחויות במשך בשנת 1965 ותחזית של ההתפתחויות הכלכליות העיקריות הצפויות בשנת 1966. סיכום ההתפתחויות בשנת 1965 מתבסס על נתונים ארעיים ואומדנים של החשבונות הלאומיים, של מאזן התשלומים ושל נתונים אחרים אשר מקורם בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרדי הממשלה האחרים ומחלקת המחקר של בנק ישראל. כאמור, האומדנים המובאים בתקציב לאומי זה הם מוקדמים והם עשויים להשתנות. תחזית ההתפתחויות לשנת 1966, מתבססת על ניתוח המגמות הקיימות במשך, תוך התחשבות

לוח 1

אינדיקטורים להתפתחות המשך בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

אחוז השינוי		תחזית 1966	1965	1964	
מ' 1965 ל' 1966	מ' 1964 ל' 1965				
3.0	2.9	2,677	2,599	2,526	אוכלוסייה בסוף שנה (באלפים)
3.2	3.4	2,645	2,563	2,477	אוכלוסייה ממוצעת (באלפים)
3.0	3.4	940	910	880	כוח העבודה, ממוצע שנתי (באלפים)
2.5	3.4	902	880	851	מועסקים, ממוצע שנתי (אלפים)
4.8	4.7	13,094	12,490	11,536	תוצר לאומי גולמי למועסק, בל"י (במחיר 1965)
11.7	13.7	3,706	3,317	2,918	הכנסה לאומית לנפש, בל"י (במחירים שוטפים)
4.7	5.2	3,905	3,732	3,546	צריכה כוללת לנפש, בל"י (במחירי 1965)
4.0	4.7	2,857	2,748	2,626	צריכה פרטית לנפש, בל"י (במחירי 1965)
6.6	6.9	1,048	984	920	צריכה ציבורית לנפש, בל"י (במחירי 1965)
6.9	4.0	1,320	1,235	1,188	יבוא (מיליוני דולרים)
12.0	14.4	835	745	651	יצוא (מיליוני דולרים)
-1.0	-8.8	485	490	537	עודף היבוא (מיליוני דולרים)
-8.0	-4.6	515	560	587	יבוא ההון, נטו (מיליוני דולרים)
—	—	20	73	24	צבירת יתרות מטבע חוץ (מיליוני דולרים)
—	—	—	192	98	תוספת אמצעי תשלום במשך השנה (מיליוני ל"י)
—	9.0	—	—	—	יתרה שנתית ממוצעת של אמצעי תשלום

¹ הוכן בידי משרד האוצר, הרשות לתכנון כלכלי במשרד ראש הממשלה ומחלקת המחקר של בנק ישראל ופורסם לראשונה בשבט תשכ"ו, פברואר 1966. בפרסום זה באו על תיקונם שיבושים קלים, שנפלו בנוסח המקורי.

בתוצאות הצפויות מן המדיניות הכלכלית, ומביצוע הצעת התקציב המונחת על שולחן הכנסת יחד עם התקציב הלאומי.

כבשנים קודמות, הוכן גם תקציב לאומי זה במשותף, בידי לשכת היועץ הכלכלי במשרד האוצר, הרשות לתכנון כלכלי במשרד ראש הממשלה, ומחלקת המחקר של בנק ישראל.

פרק א': קווים להתפתחות המשק בשנת 1965

א. סיכום

בשנת 1965 ניכר מיתון בקצב התרחבותה של הפעילות הכלכלית. מגמה זו התבטאה בהאטה בגידול התוצר הלאומי, הצריכה הפרטית וההשקעות ובהתרחבות קטנה באמצעי התשלום. עודף היבוא על היצוא, שנסתמנה בו מגמת גידול בשנים האחרונות, פחת בשנת 1965. מאידך, הוחש תהליך עליית השכר והמחירים במשק.

התוצר הלאומי הגולמי גדל ב-8-9 אחוזים במחירים קבועים, לעומת 10-11 אחוזים בשנת 1964. עודף היבוא פחת ב-8-9 אחוזים בערך, לעומת גידול בשיעור 33 אחוזים בשנת 1964, והוא הסתכם ב-490 מיליון דולר. לפיכך גדלו המקורות הריאליים שעמדו לרשות המשק לשימוש מקומי ב-6 אחוזים בערך, כמחצית משיעור גידולם בשנת 1964. מאידך, היתה רמת המחירים הממוצעת של מקורות אלה גבוהה ב-8 אחוזים בקירוב מרמתם בשנת 1964, לעומת עלייה בשיעור 4.2 אחוזים בשנה הקודמת. הערך הנומינאלי של המקורות שעמדו לרשות המשק עלה איפוא ב-14 אחוזים — לעומת עלייה בשיעור 17.5 אחוזים בשנת 1964 — והם הסתכמו ב-12,530 מיליון ל"י בערך.

על האטת הגידול בתוצר השפיעה התרחבות איטית יותר של גורמי הייצור במשק: מספר המועסקים גדל, לפי אומדן, ב-3.4 אחוזים לעומת גידול בשיעור 4.7 אחוזים בשנת 1964. מלאי ההון הגולמי הריאלי בענפי המשק גדל אף הוא בשיעור נמוך מאשר בשנת 1964. האטת הגידול במספר המועסקים נובעת, בחלקה, משיעור הגידול הנמוך יותר של האוכלוסיה — 3.4 אחוזים, בממוצע — לעומת גידול בשיעור 4.1 אחוזים בשנת 1964. הגידול האיטי במלאי ההון מקורו בכך, שההשקעות בענפי המשק (למעט ההשקעות בדירות) היו נמוכות ב-4-5 אחוזים, במחירים קבועים, מאשר בשנת 1964, שנה שבה הן גדלו ב-20 אחוזים בערך. האטת הגידול בתוצר לא נגרמה איפוא מחמת הגידול הנמוך במספר המועסקים בלבד והיא היתה מלווה גם בהאטת הגידול בתוצר הריאלי למועסק — מ-5.5-6.0 אחוזים ב-1964 ל-4.5-5.0 אחוזים בשנת 1965.

מצד הביקוש המקומי הסתמן מיתון התרחבותה של הפעילות הכלכלית בהאטת גידול הצריכה הפרטית (סך הצריכה והצריכה לנפש), ובירידת-מה בהשקעה הגולמית. הצריכה הפרטית הכוללת גדלה ב-8 אחוזים בערך במחירים קבועים, לעומת גידול בשיעור 11 אחוזים בקירוב בשנת 1964. ערך הצריכה הפרטית לנפש הסתכם ב-2,557 ל"י לאחר שעלה ב-4.5 עד 5.0 אחוזים, במחירים קבועים, שיעור שהינו נמוך מעליית ההכנסה הריאלית, לעומת עלייה ב-7 אחוזים בקירוב בשנת 1964, שהיתה מהירה יותר מעליית ההכנסה. סך ההשקעה הגולמית במשק (לרבות ההשקעה בדירות) פחת ב-2-3 אחוזים במחירים קבועים, לעומת עלייה בשיעור 20 אחוזים בקירוב בשנת 1964. מאידך, חל בשנת 1965 גידול מהיר יותר מאשר בשנה שקדמה בצריכה הציבורית — 10-11 אחוזים לעומת 8 אחוזים בשנת 1964. גם ברמת המחירים חלה עלייה מהירה ביותר בצריכה הציבורית — כדי 11 אחוזים בערך. עלייה זו מבטאת, בעיקר, את עליית השכר בשירותים הציבוריים. במחירי הצריכה הפרטית חלה עלייה בשיעור 7-8 אחוזים בממוצע, ומחירי ההשקעות עלו ב-6 אחוזים בקירוב.

המיתון בעליית התוצר הגולמי הריאלי הושפע בחלקו גם ממיתון מקביל בהתרחבות אמצעי התשלום. הגידול הממוצע באמצעי התשלום משנת 1964 ל-1965 הגיע ל-9 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 13 אחוזים משנת 1963 לשנת 1964. היה זה שיעור העלייה השנתי הממוצע הנמוך ביותר

מאז קום המדינה. העלייה בסך הנכסים הכספיים שבידי הציבור, המתבטאת בגידול אמצעי התשלום והפיקדונות הפחות נזילים, היתה רבה יותר מהנזכר, בעיקר לרגל הגידול המהיר יותר בפז"ק ותמ"מ. מאידך, הואט שיעור הגידול בתיווך השטרות, ובאיגרות המלווה קצר המועד חלה ירידה.

גם בשנת 1965, כבשנים קודמות, היתה העלייה ברמת המחירים תוצאה מלחצים שפעלו הן מצד ההוצאות והן מצד הביקוש, ונראה כי לגידול המהיר בהכנסות בשנה זו נודעה השפעה רבה במיוחד להחשת העלייה במחירים.

ב. מאזן התשלומים

עודף היבוא על היצוא הסתכם בשנת 1965 ב־490 מיליון דולר — ירידה בסך 47 מיליון דולר, בהשוואה להיקפו ב־1964, בעוד שבשנת 1964 חלה בו עלייה בסך 130 מיליון דולר. הגירעון במאזן המסחרי הסתכם ב־400 מיליון דולר בקירוב — ירידה ב־51 מיליון דולר בהשוואה ל־1964 — ואילו הגירעון בחשבון השירותים גדל ב־4 מיליון דולר.

יבוא ההון, נטו, פחת ב־1965 27 מיליון דולר, והסתכם ב־560 מיליון דולר. החוב החיצוני של המדינה גדל ב־150 מיליון דולר והוא הסתכם ב־1.2 מיליארד דולר בקירוב.

בתקבולים החד־צדדיים חלה ירידה בסך כ־15 מיליון דולר והם הסתכמו ב־320 מיליון דולר. ירידה זו נבעה מהפחתת תקבולי הפיצויים האישיים מגרמניה. בהשקעות, נטו, חלה ירידה גדולה יותר מאשר בתקבולים החד צדדיים.

הרכב יבוא ההון בשנת 1965 היה איפוא פחות נוח, לרגל גידול חלקן של ההלוואות לעומת ההעברות וההשקעות ועקב העלייה בחלקו של החוב לזמן קצר — מ־6 ל־9 אחוזים מכלל החובות — תוך ירידת חלקו של החוב לזמן בינוני. החוב לזמן ארוך היווה, בשתי השנים, כ־88 אחוזים מכלל החובות.

חלק ניכר מהירידה בעודף היבוא נעוץ בגורמים המקריים והארעיים שהביאו לגידול המהיר בשנת 1964: יצוא ההדרים פחת בשנת 1964 בעקבות פגיעת הקרה, והוא שב ועלה בשנת 1965, אם כי לא הגיע לרמתו משנת 1963; יבוא האניות פחת; היבוא של יהלומים וחומרי גלם אחרים, שהביא בשנת 1964 לגידול המלאי מיבוא, ירד בשנת 1956 בהשוואה ל־1964. גם הגידול ביבוא מוצרי צריכה היה מתון יותר, בעקבות גידול המלאי ב־1964. לתנאי הסחר, אשר הביאו לגידול הגירעון בשנת 1964, לא היתה השפעה על היקף הגירעון בשנת 1965, לאחר שמחירי היבוא עלו ב־2 אחוזים ואילו מחירי היצוא עלו ב־4 אחוזים בקירוב.

על הגורמים לצמצומו של עודף היבוא בשנת 1965 שנזכרו לעיל — הנעוצים בהתפתחויות שחלו בשנת 1964 ובגורמים שמחוץ למשק — נתווספה האטת הרחבתו של הביקוש המקומי בשנת 1965, האטה שחזקה את מגמת הריסון בגידול היבוא: המיתון בגידול התוצר ובכישת מוצרי תצרוכת בני־קיימא וכן צמצום ההשקעות.

1. היבוא

יבוא המוצרים, נטו, הסתכם ב־805 מיליון דולר, כמעט כמו בשנת 1964. יבוא חומרי הגלם, לרבות דלק, גדל ב־4 אחוזים בערך, לעומת גידול בשיעור העולה על 15 אחוזים בשנת 1964. בהתחשב בעלייה בתפוקה, ובמיוחד בייצור התעשייתי, חלה, כנראה, בשנה זו ירידה בגידול מלאי חומרי הגלם, בעוד שבשנת 1964 חל בו גידול רב יותר, לעומת שנת 1963. יבוא נכסי צריכה גדל ב־4 אחוזים והוא הסתכם ב־84 מיליון דולר בערך. אף העלייה המתונה ביבוא מוצרים אלה היתה, כנראה, כרוכה, כאמור, בירידה במלאי המקומי של מוצרי יבוא, ובמיוחד יבוא סוכר ושמנים, שגדל ב־1964.

יבוא האניות והמטוסים היה נמוך ב־1965 כדי מחצית בערך, בהשוואה לשנת 1964, והוא

הסתכם ב־32 מיליון דולר. ביבוא זה חלות תנודות חזקות משנה לשנה, המשקפות ריכוז מקרי של ביצוע הזמנות שנערכו בשנים קודמות. ביתר נכסי ההשקעה חלה עלייה דומה לזו שבשנת 1964 — 8 אחוזים — ויבואם הסתכם ב־149 מיליון דולר. חלק ניכר מגידול זה היה מיועד להשקעות בפיתוח החשמל. יבוא השירותים גדל ב־44 מיליון דולר (כ־11 אחוזים), שיעור העולה על זה של שנת 1964, והוא הסתכם ב־430 מיליון דולר. מרבית העלייה היתה בשירותי ממשלה ובעיקר ביבוא ביטחוני. אך גם בכל יתר מרכיביו של יבוא זה חלה עלייה. בסך הכול גדל יבוא המוצרים והשירותים, במחירים קבועים, ב־2 אחוזים בערך. מחירי היבוא עלו אף הם ב־2 אחוזים בקירוב, וערך היבוא הסתכם ב־1.2 מיליארד דולר בקירוב.

2. היצוא

ערך יצוא המוצרים והשירותים הסתכם ב־745 מיליון דולר, עלייה בסך 94 מיליון דולר בקירוב, שהם 14.5 אחוזים, לעומת שנת 1964. כמות היצוא גדלה ב־10 אחוזים, ואילו מחיריו עלו ב־4 אחוזים בקירוב. שיעור הגידול הרב ביותר היה ביצוא ההדרים — למעלה מ־30 אחוזים, שהם כ־ $\frac{1}{3}$ מתוספת היצוא. גידול זה מקורו בתוספת יבולים ממטעים צעירים וכן בהתאוששות הפרדסים מהקרה שפקדה אותם בשנת 1964 והביאה אותה שנה לירידת היצוא. גם ביצוא חקלאי אחר חלה עלייה יחסית ניכרת — 13 אחוזים — אולם היקפו לא עלה על 16 מיליון דולר. יצוא מוצרים תעשייתיים, פרט ליהלומים, גדל בשיעור נמוך מזה של שנת 1964, כ־12 אחוזים לעומת 15 אחוזים. המגמה של הגברת הריכוזיות בגידול היצוא נמשכת בשנת 1965: למעלה מ־80 אחוזים מתוספת היצוא התרכזה ב־4 ענפים: הדרים, מחצבים, כימיקלים ויהלומים. יצוא השירותים גדל ב־13 אחוזים, שיעור גבוה במקצת מאשר בשנת 1964, וערכו הסתכם ב־340 מיליון דולר בערך. כמחצית הגידול היתה בהכנסות מתחבורה. בהכנסה מתיירות לא חל שינוי לעומת שנת 1964, על אף העלייה בשיעור 17 אחוזים בקירוב במספר התיירים שהגיעו. אי הגידול בהכנסות מקורו בעליית משקלה של התיירות העממית, עלייה שהיתה מלווה בירידת ההכנסה הממוצעת מתייר.

3. יבוא ההון

סך יבוא ההון, נטו, הסתכם בשנת 1965 ב־560 מיליון דולר — ירידה בסך 27 מיליון דולר, שהם 4.6 אחוזים, לעומת שנת 1964. הירידה התבטאה הן בתקבולים החד־צדדיים, ובעיקר, כאמור, בפיצויים האישיים מגרמניה, והן בתנועות ההון לזמן ארוך ובינוני, נטו, שפחתו אף הן ב־20 מיליון דולר בקירוב. ירידה זו היתה כתוצאה מצמצום תקבולי ההון לזמן ארוך ובינוני בסך 40 מיליון דולר בערך, לעומת ירידה בסך 27 מיליון דולר בקירוב בתשלומים. עיקר הירידה בתקבולים התרכזה בסעיפים "השקעות מחוץ לארץ" ו"הלוואות אחרות". במילווה שנתקבלו מהבנק העולמי וממשלת ארה"ב חלה עלייה. הירידה בתשלומים על חשבון ההלוואות התרכזה במילווה העצמאות והפיתוח, והיא נבעה בחלקה מצמצום ההמרות. התקבולים, נטו, ממילווה העצמאות והפיתוח עלו מ־25 מיליון דולר בשנת 1964 ל־40 מיליון דולר בשנת 1965. כן חלה ירידה בתשלומים על חשבון "הלוואות אחרות". "ההשקעות בחוץ לארץ" הסתכמו ב־30 מיליון דולר לעומת 25 מיליון דולר בשנת 1964. חלק ניכר מהשקעות אלה הינן רכישת ניירות ערך זרים.

ג. התפוקה

כאמור, הואט בשנת 1965 קצב גידולו של התוצר הריאלי לעומת שנת 1964. האטת הגידול הסתמנה בעיקר בשלושת ענפי הייצור העיקריים: חקלאות, תעשייה ובנייה. התוצר הריאלי

בחקלאות, אשר בשנת 1964 הגיע לשיא בשיעור גידולו — 20 אחוזים בקירוב — לא גדל כמעט בשנת 1965, על אף התאוששות ענף ההדרים, שיבוליו נפגעו מן הקרה בשנת 1964. ההאטה התבטאה בעיקר בענף הפירות (פרט להדרים) וגידולי השדה, והיא הושפעה מהעובדה ששנת 1964 היתה שנה גשומה, שבאה לאחר שנת בצורת, בעוד ששנת 1965 היתה שנה "ממוצעת" מבחינת המשקעים, שבאה לאחר שנה גשומה.

מדד הייצור הריאלי בתעשייה גדל ב־10 אחוזים בקירוב, לעומת 14 אחוזים בשנת 1964. במספר ענפי התעשייה המייצרים עבור ענף הבנייה, משקפת האטת הייצור את צמצום הביקוש. בתעשיית המזון נעוצה ההאטה בגידול האיטי יותר באספקת חומרי גלם מהחקלאות, ובכמה ענפים אחרים היא נובעת, כנראה, מהמחסור בעובדים, בעיקר בחלקה הראשון של השנה. מספר המועסקים בתעשייה גדל בשנת 1965 בשיעור איטי ביותר ולווה בעלייה ניכרת בתפוקה הממוצעת למועסק. הענפים התעשייתיים, שבהם גדל הייצור מעל לממוצע שנמצא בתעשייה כולה היו: המכרות, המחצבים והתעשייה הפטרוכימית; עלייה זו נבעה במידה רבה מהבשלת ההשקעות הגדולות, שנעשו בשנים האחרונות במפעלים אלה, שעיקר תפוקתם מופנה ליצוא. עלייה רבה חלה גם בתפוקת העץ ומוצריו. עלייה זו קשורה בהתרחבות הביקוש המקומי. גידול נמוך במיוחד חל בתפוקת ענף היהלומים הקשור במחסור בכוח אדם ובהעדר יכולת של ענף יצוא זה להתחרות ברמת השכר של ענפים אחרים. בייצור כלי ההובלה והמינרלים האל־מתכתיים חלה גם כן האטה. ההאטה במינרלים אל־מתכתיים נבעה, במידה רבה, מירידת פעילות הבנייה.

הגידול ביצוא התעשייתי היה נמוך משיעורו בשנת 1964. על אף זאת, עלה חלקו של היצוא בתוספת התפוקה. התרומה העיקרית לגידול ביצוא היתה באשלגן־כלוריד, שמנים צמחיים, לבידים, צמנט נחושת ומוצרי מתכת שונים. ביצוא חוטי כותנה וחוטים סינטטיים חלה ירידה ניכרת. ביצוא מוצרי פרי הדר וצמיגים חל גידול איטי מאוד; בפרי הדר — עקב צמצום כמות ה"בררה", ובצמיגים — בשל גידול רב בביקוש המקומי. ארבעה ענפים אלה תרמו חלק ניכר מהגידול ביצוא התעשייתי בשנת 1964.

גידול איטי ביותר חל בתפוקת הבנייה, לעומת עלייה בשיעור 10 אחוזים בשנת 1964. במיוחד בלט אי הגידול בבנייה למגורים.

היציבות בענף הבנייה בשנת 1965 נעוצה בעיקר בהמשך השפל בביקוש לדירות שהסתמן בשנת 1964, וכן גם בהשפעת מדיניות הריסון של הממשלה; בעוד שבראשית שנת 1965, הוחש הגידול בהתחלות הבנייה, הן לעומת תחילת 1964 והן לעומת סופה, חלה לאחר מכן, ירידה ניכרת בהתחלות הבנייה, ירידה שהיתה מלווה גם בירידה בגמר הבנייה.

בתפוקת ענף התחבורה נמשך הגידול בקצב דומה לשנת 1964 — 12-13 אחוזים. קצב זה הושג הן בענפי התחבורה הפנים־ארצית והן בהובלה הבינ־לאומית.

ד. האוכלוסיה והתעסוקה

בסוף דצמבר 1965 מנתה האוכלוסיה בישראל קרוב ל־2.6 מיליון נפש, לאחר שגדלה במשך השנה בכ־73,000 נפש, לעומת גידול בכ־95,000 במשך שנת 1964. האוכלוסייה הממוצעת מנתה 2,562,800, והיתה גדולה ב־3.4 אחוזים מאשר בשנת 1964, לעומת גידול בשיעור 4.1 אחוזים בקירוב בשנת 1964. הגידול במספר המועסקים הגיע אף הוא ל־3.4 אחוזים לעומת 4.7 אחוזים בשנת 1964. תוספת המועסקים התרכזה ברובה בענפי השירותים והתחבורה. עודף ביקוש לסוגי עובדים מסוימים הורגש בעיקר בענפי התעשייה והשירותים. הממוצע היומי של האבטלה הרשומה ירד בשנת 1965 ב־5 אחוזים וירידה בשיעור דומה חלה בעבודות היומיות של האבטלה הרשומה והצפון, שבהם היה קיים ריכוז גבוה יחסית של אבטלה בשנת 1964, חלה בשנת 1965 ירידה גדולה מן הממוצע הארצי. השיפור במצב התעסוקה הורגש גם בעיירות הפיתוח. בעיירות אלו התרכזה כ־¼ מהאבטלה הרשומה ב־1964 והיא ירדה שם, בשנת 1965, בשיעור 13 אחוזים בקירוב.

ההכנסה הלאומית במחירים שוטפים גדלה בשנת 1965 ב-17.6 אחוזים והסתכמה ב-8.5 מיליארד ל"י בקירוב.

השכר הממוצע לשעת עבודה עלה ב-17 אחוזים בערך. מאחר שחלה, כנראה, ירידה מסוימת במספר שעות העבודה הממוצע למועסק, היתה ההכנסה הממוצעת לשכיר גבוהה בשנת 1965 ב-15-16 אחוזים בממוצע, מרמתה בשנת 1964, לעומת עלייה בשיעור 11-12 אחוזים שחלה בה בשנת 1964 לעומת שנת 1963. בהתחשב בעלייה, הנאמדת ב-4 אחוזים, שחלה במספר השכירים, גדלו ההכנסות משכר במשך ב-19-21 אחוזים.

המיסים הישירים שנגבו משכירים (מס הכנסה, חסכון חובה, מילווה קליטה וביטוח לאומי) גדלו בשיעור איטי יותר מאשר בשנת 1964; 23-25 אחוזים לעומת כ-30 אחוזים ב-1964. האטה זו, על אף הגידול המהיר יותר בגביית דמי הביטוח הלאומי לאחר העלאת "תקרת המס", מקורה בעיקר בהקלות שהונהגו במס הכנסה לגבי בעלי הכנסות בינוניות וגבוהות ("ועדת צדוק") ובהחזרי המס לשנת 1964, שבוצעו במשך שנת 1965, לפיכך גדלה הכנסתם הפנויה של כלל השכירים במדינה בשיעור קרוב לזה של עליית ההכנסה, ברוטו, בעוד שבשנים האחרונות פיגר הגידול בהכנסה הפנויה אחר הגידול בהכנסה, ברוטו.

עליית השכר לא היתה אחידה בענפי המשק השונים. בעוד ששכר העובדים בשירותים הציבוריים (המהווים קרוב לשליש מכלל השכירים במדינה) עלה בשיעור של כ-24 אחוזים, עלה השכר בכל אחד מיתר הענפים בשיעור נמוך מן הממוצע. העלייה הרבה בשכר בשירותים הציבוריים באה בעקבות פעולה מקפת להסדר מערכת השכר בסקטור הציבורי, שמטרתה היתה לבסס את סולם השכר על יסוד עקרונות וכללים אחידים ("סיווג תפקידים"). הפעולה, שהקיפה את העובדים המינהליים, נסתיימה בעיקרה בשנת 1965 ותחולתה היתה מחודש אפריל 1964. בעקבות עליית שכרם של העובדים המינהליים, ניתנו העלאות שכר ניכרות גם לקבוצות מקצועיות אחרות, כמו העובדים בדירוגים האקדמאיים. עליית השכר הממוצע ביתר הענפים היתה מורכבת מתוספת בשיעור 3 אחוזים בקירוב, עקב תשלום תוספות היוקר בסוף שנת 1964 ובחודש ינואר 1965; והיתרה — כ-9 אחוזים מקורה בעלייה ביתר מרכיבי השכר, לרבות "זחילת השכר". בהתחשב בעלייה בשיעור 7-8 אחוזים בקירוב, ברמת מחירי הצריכה, עלתה ההכנסה הריאלית הממוצעת לשכיר ב-8 אחוזים, בעוד שבשנת 1964 היא עלתה במקצת על 7 אחוזים.

בהעברות האישיות והפיצויים מחוץ לארץ חלה השנה ירידה לעומת 1964. בהכנסות שאינן שכר חלה, כנראה, עלייה איטית יותר מאשר בהכנסות משכר. ההכנסה שנוצרה בחקלאות, למשל, שחלקה הגדול אינו שכר, עלתה ב-7-8 אחוזים בלבד.

התפתחויות אלה הביאו לכך שההכנסה הפרטית הפנויה מכל המקורות גדלה בשיעור של 14-15 אחוזים, לעומת עלייה של כ-13 אחוזים בשנת 1964. ההכנסה הפרטית הפנויה לנפש גדלה בשנת 1965, ב-10-11 אחוזים לעומת עלייה בשיעור 8.5 אחוזים בשנת 1964.

ו. הצריכה הפרטית

הצריכה הפרטית גדלה בשנת 1965 במחירים קבועים בשיעור של כ-8 אחוזים כנגד עלייה של 11 אחוזים בשנת 1964. האטת הגידול מוסברת בחלקה בתוספת קטנה יותר של האוכלוסיה, אך גם הצריכה הפרטית לנפש גדלה בשיעור איטי יותר — כ-4.5-5 אחוזים ב-1965 לעומת 6-7 אחוזים ב-1964. האטה זו בגידול הצריכה לנפש לוותה בעליית מחירים מהירה יותר, כפולה כמעט, מזו שבשנת 1964: 7-8 אחוזים לעומת 4 אחוזים. בכמה מוצרים חקלאיים נבעה עליית המחירים בעיקרה מאי הגידול בכמות המיוצרת, וכן מביטול סובסידיות, בשיעור של כרבע מעליית מדד המחירים לצרכן. אך בחלק ניכר מהמוצרים האחרים, וכן בשירותים, מקורה בלחץ עליית השכר וההוצאות האחרות מזה, ועודף הביקוש מזה.

ההאטה בגידול הצריכה בלטה במזון וברכישת מוצרים בני-קיימא, ואילו בצריכת שירותים אישיים דומה היה הגידול לזה של שנת 1964. צמצום קצב גידול צריכת המזון בשנת 1964, מקורו, כפי שצוין, בעיקר בעלייה איטית יותר של ההצע המקומי מהייצור החקלאי. בצריכת ירקות טריים חלה ירידה לעומת 1964. צריכת ביצים, חלב ומוצרי חלב, גדלה ב-1-2 אחוזים בלבד, לעומת 8 אחוזים אשתקד. צריכת בשר ומוצריו לא גדלה כמעט, לעומת עלייה בשיעור 17 אחוזים בשנת 1964. ואילו צריכת הפירות הטריים, שגדלה ב-1964 בלמעלה מ-20 אחוזים, גדלה ב-1965 ב-5-6 אחוזים בלבד. הגידול האיטי יותר בכמות ההצע של מזון היה מלווה בעליית מחירים של כ-7 אחוזים, בעוד שבשנת 1964 לא עתה בממוצע רמת מחירי המזון לעומת שנת 1963. במיוחד עלו ב-1965 מחירי הירקות הטריים, הדגים, חלב ומוצריו וכן בשר (כולם בשיעור גבוה מ-7 אחוזים).

מבין המוצרים התעשייתיים, בולטת כאמור ההאטה ברכישת מוצרים בני קיימא — גידול ב-4-5 אחוזים בלבד — לעומת למעלה מ-20 אחוזים בשנת 1964. ההאטה ברכישה הסתמנה במספר מוצרים שבהם נמצא המשק קרוב לנקודת הרוויה, כמו — מקלטי רדיו, מכשירי גז ומקררים. כן בלטה הירידה בקניית מכשירי טלביזיה, אולם בעיקר נובעת ההאטה מירידה ברכישת מכוניות. ירידה זו הינה במידה רבה תוצאה מהעלאה ניכרת בשיעורי המיסים במחצית השנייה של שנת 1964, אשר הציפויות לה החישו את ממדי הרכישה בתקופה שקדמה להנהגת שיעורי המס המוגבהים. ברביע האחרון של השנה חלה עלייה מהירה יותר ברכישת מוצרים בני קיימא.

ז. הצריכה הציבורית

הצריכה הציבורית גדלה בשנת 1965 באופן ריאלי בשיעור 10-11 אחוזים, לעומת כ-8 אחוזים בשנת 1964. גם מחירי הצריכה הציבורית עלו בשנה זו בשיעור גבוה יותר — 11 אחוזים לעומת כ-6 אחוזים בשנת 1964. עיקר העלייה במחירים מבטאת את עליית שכר עובדי הממשלה והשירותים הציבוריים. לפיכך הסתכם הגידול הנומינלי בצריכה הציבורית ב-25 אחוזים בערך, כנגד עלייה של 14 אחוזים בשנת 1964.

ח. ההשקעה

לאחר עלייה גדולה בהשקעה הגולמית הריאלית בשנת 1964 שהגיעה ל-20 אחוזים, פחתה ההשקעה בשנת 1965 ב-3 אחוזים בערך. חלקה של ההשקעה הגולמית בסך המקורות שלרשות המשק היה דומה לזה שבשנים שקדמו לשנת 1964 : 24-25 אחוזים. בעיקר בלטה הירידה בהשקעות המבוצעות והמכוונות ע"י הממשלה.

בהשקעות בענפי המשק חלה ירידה של 4-5 אחוזים; ההשקעות בבנייה למגורים עלו בשיעור 4 אחוזים בקירוב — גידול איטי בהרבה לעומת העלייה של כ-12 אחוזים בהשקעות בדירור בשנת 1964. ההרחבה בבנייה למגורים בשנת 1965 היתה כנראה כולה בבנייה הפרטית, שאף היא הואטה במידה רבה לעומת שנת 1964, לרגל המשך השפל בשוק הדירות. הבנייה הציבורית נשארה בהיקפה משנת 1964. הירידה בהשקעות בענפי המשק בלטה כמעט בכל מרכיביה, פרט להשקעה במפעלי כוח שהוכפלה כמעט, ולהשקעות במסחר ושירותים שגדלו ב-7 אחוזים בערך, שהם כמחצית משיעור גידולם בשנת 1964.

ירידות בולטות היו בהשקעה באגיות ומטוסים (מחצית מרמתן בשנת 1964) לאחר הגידול הרב בהן בשנת 1964, ובמפעלי השקיה (כשלושה רבעים מרמתן ב-1964). בתעשייה ירדו ההשקעות ב-8-9 אחוזים ואף בחקלאות נסתמנה ירידת מה.

ט. המחירים

ההחשה בעליית המחירים שהחלה בחודשים האחרונים של שנת 1964 נמשכה בקצב מוגבר במשך מרבית שנת 1965. העלייה במדד המחירים לצרכן (פרט לירקות ופירות) בשנת 1965 היתה

בשיעור 8 אחוזים, לעומת 5 אחוזים בשנת 1964. במרבית המרכיבים של המדד היתה העלייה מהירה יותר מאשר ב-1964: מחירי התוצרת החקלאית (פרט לירקות ופירות) עלו מאז תחילת השנה ב-15-20 אחוזים לעומת אי עלייה, כמעט ב-1964; מחירי התחבורה עלו ב-15 אחוזים בערך, בעוד שב-1964 הם לא עלו כמעט. מחירי חשמל ומים עלו ב-8 אחוזים, לעומת אי עלייה ב-1964; ומחירי מוצרים תעשייתיים עלו ב-6 אחוזים, כנגד עלייה בשיעור 2 אחוזים בשנת 1964. גם מחירי הצריכה הציבורית וההשקעות, הנמדדים בעיקר לפי ההוצאות, עלו בממוצע בשיעור גבוה מאשר בשנת 1964: הצריכה הציבורית — ב-11 לעומת 6 אחוזים, וההשקעות — ב-6 לעומת 3 אחוזים.

העלייה המתונה ברמת המחירים, שאפיינה את השנים 1963-1964 לא נמשכה בשנת 1965. כבר בסוף 1964 החלה מגמת עלייה מהירה יותר במחירים. הלחץ על רמת המחירים מצד הביקוש נתחזק בשנת 1965 על ידי החלשת הריסון באמצעים ישירים, שהופעל על ידי הממשלה בשנים קודמות: במקום הגדלת סובסידיות כפיצוי לאי העלאת מחירים, חל בשנת 1965 צמצום בהן, תוך הסכמה להעלאת המחירים בשוק; לחצים שנצטברו במפעלים ובשירותים שונים בעקבות עלייה רצופה בהוצאות, ללא עלייה המקבילה במחירים, כגון בתחבורה, הביאו את הממשלה לידי הענות לדרישות להעלאת מחירים. גם כוחו המרתיץ של החשש מפני חשיפה אפקטיבית, שהיה אחד הגורמים שמנעו העלאת מחירים בשנים קודמות, הוחלש בשנת 1965.

בשוק ניירות הערך נמשך ואף הוחרף השפל, שהתבטא בירידת מחזורים ושערים. אם כי היתה נטייה לרכישה מוגברת של ניירות ערך צמודים, ההנפקה, נטו, של כלל ניירות הערך והמחסור בהם, צומצמו. כן נמשך השפל בשוק המקרקעין.

י. אמצעי התשלום

בשנת 1965 היתה הרמה הממוצעת של אמצעי התשלום גבוהה ב-9 אחוזים מרמתם הממוצעת בשנת 1964. עליית הרמה הממוצעת משנת 1963 ל-1964 הגיעה ל-13 אחוזים. האטה זו בהתרחבות הממוצעת של אמצעי התשלום, לוותה בהגדלת מהירות המחזור של פיקדונות עובר ושב (עלייה ב-10 אחוזים בחודשים ינואר עד נובמבר). הפיקדונות הפחות נזילים, בעיקר פו"ק ותמ"מ שגדלו בקצב מוגבר משנת 1963 ל-1964, גדלו במהירות רבה יותר בשנת 1965, על אף הירידה בתקבולי הפיצויים האישיים מחו"ל.

במשך שנת 1965, כלומר מתחילתה ועד לסופה, היתה העלייה באמצעי התשלום מהירה יותר מאשר במשך שנת 1964. סך אמצעי התשלום היה גבוה בסוף דצמבר 1965 ב-192 מיליון ל"י — תוספת של 11 אחוזים לעומת סוף דצמבר 1964. במשך שנת 1964 הסתכמה התוספת ב-98 מיליון ל"י, שהיוו 6 אחוזים. קצב ההתרחבות במשך שנת 1965 היה, איפוא, כפול כמעט מזה של 1964.

העלייה באמצעי התשלום בשנת 1965 התרכזה בעיקר ברבע השני והשלישי של השנה ואילו בשלושת החודשים האחרונים חלה בהם ירידה.

בעוד שבמשך שנת 1964 היו האשראי לציבור ולממשלה המקור להתרחבות אמצעי התשלום, הרי בשנת 1965 היתה גם לצבירה המוגברת של מטבע חוץ, שהומר ללירות ישראליות, השפעה מרחיבה על אמצעי התשלום. האשראי לממשלה גדל ב-49 מיליון ל"י — פחות ממידת גידולו בשנת 1964. גם תוספת האשראי הבנקאי לציבור, שהסתכמה ב-142 מיליון ל"י לערך, היתה פחותה מגידולו בשנת 1964.

הגידול ברמה הממוצעת של יתרות האשראי לציבור ושל יתרות מטבע-חוץ משנת 1964 ל-1965, היה נמוך מהשינוי במשך שנת 1965; ואילו הגידול ביתרה הממוצעת של האשראי הבנקאי לממשלה, היה גבוה יותר מגידולה במשך השנה.

ביתרות תיווך השטרות חלה עלייה איטית יותר מאשר בשנת 1964 והן הסתכמו בסוף 1965

ב־773 מיליון ל"י — תוספת של 160 מיליון ל"י, שהן 26 אחוזים, לעומת גידול של 179 מיליון ל"י, שהן כ־40 אחוזים, במשך שנת 1964.

פרק ב': תחזית התפתחות המשק בשנת 1966

א. המדיניות הכלכלית של הממשלה

ניתוח ההתפתחויות הצפויות בשנת 1966 נעשה בהנחה של המשך המדיניות הכלכלית, על פי העקרונות שאישרו בשנת 1964, הממשלה וועדת הכספים של הכנסת. מדיניות זו, אשר בביצועה הוחל עוד בשנת 1965, ואשר בכמה שטחים ניכרו כבר סימניה באותה שנה, מכוונת לתת פירותיה בטווח ארוך, ותוצאותיה לא יבואו עדיין לידי ביטוי מלא בשנת 1966. המדיניות מכוונת בראש ובראשונה להתבססות ולייצוב המשק, לאחר תקופה ארוכה של גידול מזורז ביותר, תוך כדי התבססות, יינקטו צעדים אשר יגבירו את המפנה במגמות ההתפתחות הכלכלית, שנסתמנו בשנה האחרונה, ואשר מטרתו להביא להאטת הגידול בצריכה ולהגברת החיסכון, להגדלת פירון הייצור וכושר התחרות של המשק ולהקטנת הגירעון בחשבון השוטף של מאזן התשלומים.

מדיניות זו מושתתת על ההכרה, שהבעיה המרכזית של המשק הישראלי היא הירידה בכושר התחרות של המוצר הישראלי בשוקי היצוא. דבר זה נובע בראש ובראשונה מהגידול המהיר בשכר ובהכנסות מעבר לגידול בפירון. העלייה בהכנסות מיצוא נפגעה בשני מישורים: (א) היא גרמה לעלייה בהוצאות הייצור שהקטינה את כושר התחרות בשוקי חוץ; (ב) היא הגבירה את הביקוש המקומי המתחרה על סחורות היצוא. הגידול המהיר בהכנסות והקידום שאינו מספיק בפירון כאחד, נעוצים במידה רבה בלחץ המוגזם על המקורות המוגבלים. לחץ זה על המקורות הוא תוצאה של מדיניות פיתוח נמרצת ביותר במשך שנים רבות. לפיכך מכוונת המדיניות להאיט, למשך תקופת ההתבססות, את קצב הצמיחה המשקית. האטה זו תשתקף במיתון הפעילות המשקית בכללה, ותחליש את הכוחות הכלכליים העומדים מאחורי הגידול המזורז בהכנסות, והביקוש המוגבר לאשראי, הגורמים ללחץ לעלית שער הריבית והמחירים. להלן אמצעי המדיניות העיקריים, המכוונים להגברת כושר התחרות של המשק, התחזית מבוססת על הנחה של מימוש מדיניות זו הלכה למעשה.

1. המדיניות להקטנת הלחץ של הביקוש המקומי על המקורות

(א) המדיניות המוניטארית והפיסקאלית

1. יינקטו צעדים להבטיח, שבשנת 1966, כבשנתיים שקדמו לה, לא יגדלו אמצעי התשלום מעבר לגידול בתוצר, כדי למנוע התהוות לחץ על רמת המחירים ועל מאזן התשלומים.
2. תימשך המדיניות של ריסון, תוך ברירה, במתן אשראי לציבור ולממשלה.
3. תוגבר הברירה הקפדנית בקבלת הלוואות במטבע חוץ ובהנפקת איגרות חוב בחוץ לארץ. לא תובטח זכות ההמרה של הון המגיע ארצה שלא למטרות השקעה בענפים מועדפים.
4. תימשך המדיניות של מתן תנאים מועדפים לפיקדונות במטבע חוץ, במטרה לעודד בעליהם להימנע מהמרתם למטבע ישראלי.
5. יוקפד על איזון תקציבי וקופתי של פעולות הממשלה והרשויות המקומיות.
6. תימשך המדיניות של עידוד החיסכון בדרכים המקובלות, תוך חיפוש דרכי עידוד חדשות. תינתן תשומת לב מיוחדת לגיבוש אמצעים לעידוד הבורסה לגיירות ערך.
7. יוגדלו ההכנסות ממסים ישירים ועקיפים ומתעריפי שירותים, במטרה לספוג כוח קנייה מידי הציבור ולהימנע מן הצורך במימון אינפלציוני של התקציבים.

8. הגידול הריאלי בהיקף התקציב הרגיל, (למעט עליות במחירים ובשכר) לא יחרוג במידה ניכרת מהגידול של האוכלוסיה, ומדרישות חיוניות של הביטחון והחינוך.

(ב) מדיניות ההשקעות

1. יצומצם היקף תכניות ההשקעות שבמסגרת תקציב הפיתוח, המבוצעות ישירות או המכוונות בידי הממשלה. צמצום זה, ייעשה בעיקר בענפי הבנייה, הספנות, ההשקיה, החקלאות והחשמל.
2. תימשך המדיניות של עידוד השקעות פרטיות הממונות בהון מקומי או בהון זר, באמצעות מתן מעמד של מפעל מאושר והענקת הלוואות פיתוח. עידוד כזה יינתן רק למפעלים שהם יצואנים בכוח, למפעלים החוסכים יבוא בתנאים סבירים ולמפעלים באזורי פיתוח.
3. בנוסף לצמצום הבנייה הממשלתית והציבורית למגורים ולמוסדות ציבור בעלי חיוניות משנית, תשתמש הממשלה באמצעים אדמיניסטרטיביים ובהגבלת משכנתאות לוויסות הבנייה הפרטית, במידה שתחרוג מהמסגרת שתיקבע לה.

2. המדיניות לריסון העלייה בהוצאות הייצור והגדלת הפיריון

(א) מדיניות המחירים והסובסידיות

1. יימשך התהליך של צמצום הדרגתי בהיקף הסובסידיות, במגמה למנוע את העיוות במחירים ובהקצאת המקורות הנובעים מהן.
2. יוגבר הפיקוח על מונופולים וקרטלים, במטרה למנוע ניצול מעמדם להעלאות מחירים בלתי מוצדקות.
3. הממשלה תמשיך בפעולות למניעה ולצמצום של עליות מחירים שתמצאנה בלתי מוצדקות, לאור היחס בין הוצאות הייצור והמחירים; וזאת תוך התחשבות במגבלות של פיקוח אדמיניסטרטיבי על המחירים בתנאים של עליות ניכרות בהוצאות הייצור, ותוך הימנעות מיצירת עיוותים במשק.
4. הממשלה תשתמש באמצעי החשיפה, על מנת לקרב את רמת המחירים המקומית של מוצרים לרמת המחירים הבינלאומית.

(ב) מדיניות השכר

1. בעקבות עליות השכר הגדולות בשנת 1965, תשתמש הממשלה בהשפעתה לריסון עליות השכר בשנת 1966, בעיקר באותם הענפים שנהנו מעליות שכר גדולות במיוחד.
2. הממשלה לא תכיר בהעלאת שכר כעילה להעלאת מחירים או כבסיס לדרישות לקבלת תמיכות.

(ג) מדיניות המכוונת להגדלת הפיריון והיעילות

1. לאחר סיום חלק עיקרי של שלב א' במדיניות החשיפה, שהתבטא בביטול ההגנה האדמיניסטרטיבית והמרתה בהגנה באמצעות מכסים, יוחל בשלב ב' של החשיפה, שמשמעותו הורדה של שיעורי ההגנה הפיסקאלית. החשיפה תיעשה באופן הדרגתי במשך מספר שנים, ותבוצע לפי ענפים. תיקבע תקופת מעבר, שתאפשר הסתגלות המפעלים המועמדים לחשיפה. החשיפה תחייב את הייעול ההדרגתי של הייצור והגדלת הפיריון, שבלעדיהם לא יוכלו הסחורות החשופות לעמוד בהתחרות.
2. ייעשו צעדים מעשיים לצמצום האבטלה הסמויה, על ידי הבטחת תנאים שייקלו על ניידות העובדים בתוך המפעלים, ממפעל למפעל ומאזור אחד למשנהו. כצעד ראשון תינקטנה דרכים להבטחת רציפות התנאים הסוציאליים של עובדים העוברים ממקום

- עבודה אחד למשנהו. כן יגובשו מכשירים להכשרה מקצועית של העובדים בשלב מעבר, ולפתרון בעיות הדיור הכרוכות בו.
3. הממשלה תעודד את העובדים והמעבידים להגביר את האמצעים להגדלת היעילות בייצור. תבטלנה נורמות בלתי מציאותיות ותקבענה נורמות ריאליות לפי שיטות מדעיות, המתחשבות בבעיות ההסתגלות של העובדים מחד, ולוקחות בחשבון את ההתקדמות בשטח המיכון וארגון העבודה, מאידך.
4. הממשלה תמשיך לעודד יתר מיכון של הייצור והנהגת שיטות אוטומציה מלאה או חלקית, באותם מקרים שתימצא הצדקה משקית לכך. כן תעודד הממשלה מיזוג מפעלים, במטרה לייעל את תהליכי הייצור.
5. יינקטו צעדים להגברת היעול במשרדי הממשלה, תוך כדי צמצום הגידול במספר העובדים לשירותים החיוניים בלבד; מניעת כפילויות במשרדי הממשלה ובמוסדות ציבור אחרים; והכנסת מיכון בשטחים, שבהם ניתן הדבר.

3. המדיניות לעידוד היצוא

1. מדיניות ההאטה בפעילות המשקית מכוונת, בין היתר, להביא לצמצום הביקוש המקומי, המתחרה על סחורות היצוא, ולצמצום הביקוש המופנה לסחורות יבוא.
 2. יינתן עידוד למשקיעים בתעשיות המכוונות ליצוא.
 3. תיבדקנה דרכים נוספות ויוגדלו האמצעים התקציביים המוקדשים לסיוע ליצוא, במגמה להגדיל את רווחיותו, בהשוואה לרווחיות בשוק המקומי. דבר זה ייעשה על ידי מתן תמיכות לשם פיתוח מוצרי יצוא ולשם פיתוח שווקים חדשים; השתתפות בהוצאות הרצה של מפעלי יצוא; החזרים באמצעות חישכון של מכס והיטלים אחרים, ישירים ועקיפים, המוטלים על תשומות המשמשות לייצור מוצרי יצוא, וכו'.
- הערכת ההתפתחויות במשך שנת 1966, המתוארת להלן, מבוססת על ההנחה שעיקרי המדיניות שתוארו לעיל יבוצעו הלכה למעשה.

ב. ההתפתחויות הצפויות בשנת 1966

1. סיכום

ההאטה בקצב הגידול של הפעילות הכלכלית, שסימניה היו ניכרים כבר בשנת 1965, תימשך גם בשנת 1966. ההאטה נובעת, בחלקה, מגורמים הנעוצים בתוך המערכת הכלכלית, והינה בחלקה תוצאה של אמצעים שננקטו על ידי הממשלה.

ההאטה תתבטא בארבעה מישורים עיקריים:

- (א) יחול גידול איטי יותר באוכלוסיה ובכוח העבודה, בשיעור של כ-2.9 אחוזים בשנת 1966, לעומת גידול אוכלוסיה בשיעור של כ-2.9 אחוזים בשנת 1965 ו-3.9 אחוזים בשנת 1964.
 - (ב) יתקיים הגידול האיטי יחסית בתוצר, בקצב של כ-7-8 אחוזים לשנה, כפי שהיה בשנת 1965, וזאת לאחר גידול בשיעור 11 אחוזים בשנת 1964, וגידול שנתי ממוצע בשיעור 11-12 אחוזים בשנים 1960-1964.
 - (ג) היקף ההשקעות יהיה דומה לזה של השנה הקודמת.
 - (ד) תחול ירידה קלה נוספת, בשיעור של 0.5-1 אחוזים בקצב הגידול של הצריכה הפרטית לנפש — זו תגדל ב-4 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 5 אחוזים בקירוב בשנת 1965 ו-7-10 אחוזים בחמש השנים שקדמו לה.
- כתוצאה מגידול צפוי בשיעור של כ-10 אחוזים בצריכה הציבורית, תחול בשנת 1966 ירידה

קלה בקצב הגידול של הצריכה הכוללת לנפש — זו תגדל בשיעור 4.7 אחוזים, לעומת גידול בשיעור 5.2 אחוזים בשנת 1965 ובשיעור 5.9 אחוזים בשנת 1964.

בהתאם לתחזית, לא יחול בשנת 1966 שינוי בגירעון במאזן השוטף, והוא יסתכם בכדי 485 מיליון דולר, לעומת 490 מיליון דולר בשנת 1965, 536 מיליון דולר בשנת 1964, ו-404 מיליון בשנת 1963. היצוא של סחורות ושירותים יגדל בסך 100 מיליון דולר בקירוב, לעומת גידול בסך 90 מיליון דולר בקירוב ביבוא סחורות ושירותים. אומדן זה מבוסס על ההנחה שלפיה יהיה קצב הגידול של היבוא איטי, יחסית, כתוצאה מעלייה מתונה בהשקעות, עלייה מתונה בצריכה הפרטית, ואי שינוי משמעותי בצבירת המלאי.

בשנת 1966 צפויה ירידה בסך 45 מיליון דולר ביבוא ההון, בעיקר עקב הגדלת התשלומים לפירעון חובות, וכתוצאה מסיום ביצועו של הסכם השילומים עם גרמניה.

בהתאם לתחזיות על הגירעון השוטף וביבוא ההון, צפוי בשנת 1966 גידול ברזרבות מטבע חוץ בסך 20 מיליון דולר, בקירוב.

ההכנסה הלאומית תסתכם בשנה הנידונה ב-9,802 מיליון ל"י, שמשמעותה הכנסה בסך 3,706 ל"י לנפש.

בשכר הממוצע לעובד צפויה בשנת 1966 עלייה בשיעור 15 אחוז בקירוב, כמחציתה — כתוצאה מתשלום תוספת יוקר.

2. האוכלוסיה וכוח העבודה

האוכלוסיה תגדל בשנת 1966 ב-3 אחוזים, ומספר האוכלוסין לסוף אותה שנה נאמד ב-2,677. במספר השנתי הממוצע של האוכלוסין צפוי גידול בשיעור 3.2 אחוזים. נתונים אלה מצביעים על שיעור גידול נמוך יותר מאשר בשנים קודמות, שמקורו בצמצום מה בהיקף העלייה ובריבוי הטבעי.

ההנחה שהגידול הצפוי בכוח העבודה יהיה דומה לשיעור הגידול של האוכלוסיה, ימנה כוח העבודה בשנת 1966 940 אלף איש, לעומת 910 אלף בשנה הקודמת; ומספר המועסקים יגיע ל-902 אלף איש בקירוב, לעומת 880 אלף בשנה הקודמת.

מספר המועסקים יגדל בשיעור קטן במקצת משיעור הגידול בכוח העבודה. דבר זה צפוי כתוצאה מצמצום הלחץ בשוק העבודה, ומהתחלת תהליך של ניידות כוח העבודה, שיבוא בעקבות החשיפה וכתוצאה מהקטנת התעסוקה במפעלים שלא יצליחו לספוג או להעביר לצרכן את נטל העלייה בהוצאות הייצור.

3. ההכנסות

הגידול הצפוי בהכנסה הלאומית בשנת 1966 נאמד בשיעור 15-16 אחוזים והיא תסתכם בכדי 9,802 מיליון ל"י, שהם הכנסה של 3,706 ל"י לנפש; לעומת הכנסה לנפש בסך 3,317 ל"י בשנת 1965. ההכנסה הלאומית לנפש תגדל, איפוא, בשיעור של כ-12 אחוזים.

סך ההכנסה הפרטית הפנויה ממקורות פנים וחוץ תגיע, בשנה הנידונה לסך 8,342 מיליון ל"י, גידול בשיעור 14.2 אחוזים לעומת השנה הקודמת, שבה עלתה ההכנסה הפנויה בשיעור 16.4 אחוזים. הגידול האיטי יותר בהכנסה הפנויה בשנת 1966 נעוץ בעלייה הצפויה בגביית מס הכנסה, כתוצאה מהעלאה קלה בשיעורי המס ובגלל החזרי מס הכנסה בשנת 1965. כמו-כן, צפוי בשנת 1966 גידול רב, יחסית, בתשלומים לביטוח לאומי, בגלל הרמת התקרה של השכר החייב בתשלום מ-550 ל"י — 700 ל"י.

אם תתקיים התחזית דלעיל, בדבר הקלה בלחץ הביקוש לעובדים, הרי צפויה הרפיה בלחץ להעלאות שכר גלויות וסמויות, שבו הצטיינו השנים הקודמות.

בסך תשלומי השכר במשק צפויה בשנת 1966 עלייה בשיעור 17-18 אחוזים, והם יסתכמו בכ-5 מיליארד ל"י. עלייה זו היא תוצאה של גידול בשיעור 3 אחוזים בקירוב במספר השכירים,

וגידול בשיעור 14-15 אחוזים בשכר הממוצע לשכיר. הגידול בשכר הממוצע יהיה מורכב מעלייה בשיעור 7 אחוזים בקירוב בתשלום תוספת יוקר (שתשלום בינואר, ובהנחה של אי תשלום תוספת יוקר בחודש יולי), ועליית שכר ממוצע לעובד בשיעור 8 אחוזים בקירוב, כתוצאה מתשלומי תוספת לשכר היסוד על מרכיביו ותשלום הפרשים.

תחזית זו מבוססת על הנחה לפיה יעלה שכר היסוד בסקטור הציבורי כתוצאה מזחילת שכר בלבד, מאחר שסקטור זה נהנה מהעלאות שכר גדולות במיוחד בשנת 1965; ועל הנחה של תוספת שכר התואמת את שיעור גידול התפוקה לעובד, בענפי הייצור ובענפי השירותים של הסקטור הפרטי.

4. המחירים

בשנת 1966 יפעלו לחצים חזקים לעליית מחירים במשק, ולעומתם תורגש השפעתם של כוחות כלכליים מאזנים, אשר יפעלו לצמצום מידת העלייה במחירים.

הכוחות העיקריים אשר יפעלו בכיוון העלאת מחירים הם כדלהלן: (א) עליות השכר המצטברות במשך השנים האחרונות, בתוספת עליית השכר הצפויה בשנת 1966, ששיעורן גדול משיעור הגידול בתפוקה לעובד. (ב) העלייה בשיעור 2 אחוזים בקירוב לשנה, במחירי התשלומים מיבוא. (ג) ביטול סובסידיות, העלאת האגרות והעלאת מיסי עקיפין, הצפויים במשך שנת 1966. (ד) התרופפות האפשרויות לריסון אדמיניסטרטיבי של מחירים, לאחר שנים אחדות שבהן ספגו היצרנים חלק ניכר מהעלייה בהוצאות הייצור ולאור הירידה ברווחיות התעשייה.

בנוסף ללחצים מצד ההוצאות שנמנו לעיל, יתקיים לחץ על המחירים גם מצד הביקוש, הנובע במידה רבה מגידול השכר, וזאת על אף הגידול המתון באמצעי התשלום בשנתיים האחרונות.

הכוחות העשויים לפעול לבלימת מידת העלייה במחירים הם כדלהלן:

(א) עליות המחירים בשנים קודמות, בלעז חלק לא מבוטל מעודף הביקוש שנוצר, בעקבות העליות בשכר ובאמצעי התשלום.

(ב) העלייה המרוסנת באמצעי התשלום בשנים 1964 ו-1965, שיש לצפות להמשכה בשנת 1966, תפעל לצמצום הגידול בביקוש הכספי.

(ג) יצרנים שלא יוכלו להטיל את העלייה בהוצאות הייצור על ציבור הצרכנים, בגלל המיתון בביקוש הכולל, יצטרכו לספוג חלק ניכר מהעלייה בהוצאות בדרך של ייעול ועל חשבון רווחיהם.

(ד) ביצועה של חשיפה אפקטיבית תעמיד את המוצרים החשופים בהתחרות עם מחירי השוק העולמי, ותמנע העלאת מחירים.

(ה) הגידול בפריזון הייצור, כתוצאה מפעולות ייעול שינקטו, יגדיל את כושר המפעלים לספוג עליות בהוצאות הייצור.

נראה הדבר, שבתנאי ביצוע נמרץ של מדיניות הריסון בשכר, בהשקעות ובגידול אמצעי התשלום, לא תחרוג עליית המחירים במידה ניכרת מתחום עלייתם בשנת 1965. ואילו התרת הרסן, עשויה להביא לעליית מחירים גדולה יותר.

5. ההשקעות

רמת ההשקעות בשנת 1966 תהיה דומה לזו של קודמתה, והיא תסתכם בכדי 3 מיליארד ל"י, במחירי 1965. תהיה זו השנה השנייה שבה לא תחול עלייה משמעותית בהשקעות ותחול ירידה בחלקן בשימושים הכוללים, לאחר גידול בשיעור 20 אחוזים בקירוב בהשקעות בשנת 1964. יציבות זו בהקף ההשקעות היא אחת הגורמים שיביאו למיתון הגידול ביבוא, והיא תהיה, בעיקר, תוצאה מירידה, בשיעור 6.3 אחוזים, בהשקעות בבנייה למגורים, לעומת עלייה קלה בהשקעות בענפי המשק. בהשקעות בענפי המשק תחול עלייה קלה בלבד בעיקר כתוצאה מסיומם של פרויקטים גדולים, שאינה

מלווה בהתחלת ביצוע של תכניות חדשות בקנה מידה גדול. הירידה בהשקעות תבוא לידי ביטוי בעיקר בענפים, שבהם קובעת הממשלה את היקפן או מכוונת אותן. עם זאת, צפויה האטה גם בהשקעות הפרטיות, בעקבות ההאטה הכללית בפעילות המשקית.

בולטת הירידה הצפויה בענף החשמל — בשיעור 30 אחוזים — עם סיום הקמת תחנות הכוח בחיפה; בספנות — בשיעור 90 אחוזים בקירוב — כתוצאה מצמצום ההרחבה בענף זה. מן הראוי לציין את אי הגידול בהיקף הצפוי בהשקעות בתעשייה ובחקלאות.

לעומת זאת, צפוי גידול בהשקעות במכרות ומחצבים, בעיקר כתוצאה מהתחלת הביצוע של תכנית התשלובת הכימית בערד, לעומת צמצום ההשקעות במרבית המפעלים האחרים בענף זה. כן צפויה עלייה בשיעור 18 אחוזים בקירוב בהשקעות בתחבורה ותקשורת, בעיקר כתוצאה מגידול ההשקעות במערכת הטלפון, בפיתוח נמל התעופה ובחידוש מלאי הרכב בארץ. בהשקעות במסחר ובשירותים צפוי גידול בשיעור של כ-5 אחוזים.

הירידה הצפויה בבנייה למגורים היא תוצאה של צמצום בהתחלות בנייה וצמצום בגמר בנייה כאחת. הירידה בגמר תבוא בעקבות הירידה הניכרת בהתחלות בנייה בשנת 1965. צפויה ירידה גדולה יותר בבנייה בסקטור הציבורי, בגלל הצמצום הצפוי במספר העולים. הירידה היתה רבה עוד יותר, אילו לא הגידול הצפוי בבנייה למפוני משכנות עוני.

הירידה הצפויה — בשיעור של כ-5 אחוזים — בבנייה בסקטור הפרטי, קשורה בגידול מלאי הדירות בשנת 1965.

6. הצריכה הפרטית

בצריכה הפרטית הריאלית צפוי בשנת 1966 גידול בשיעור 7 אחוזים בקירוב שמשמעותו גידול בשיעור 4 אחוזים בקירוב בצריכה הפרטית הריאלית לנפש. הצמצום הצפוי בצריכה הפרטית הוא המשך המגמה שנסתמנה בשנה הקודמת, שבה עלתה הצריכה הפרטית הכוללת ב-8 אחוזים והצריכה הפרטית לנפש עלתה בכ-5 אחוזים, לעומת עלייה בשיעור 6-7 אחוזים בשנה הקודמת.

7. הצריכה הציבורית

בשנה הנידונה צפויה עלייה בצריכה הציבורית הריאלית בשיעור 10 אחוזים בקירוב, שיעור דומה לזה של שנת 1965. לפי זה תגדל הצריכה הציבורית לנפש בשיעור 6.6 אחוזים. כבשנים קודמות, כן גם השנה, יחול הגידול בצריכה הציבורית בעיקר כתוצאה מהגדלת השירותים הסוציאליים שמספקת הממשלה לציבור, ומהגדלת ההוצאות לביטחון. מהאמור לעיל מסתבר, שהצריכה הכוללת — הפרטית והציבורית כאחת — תגדל בשנת 1966 בשיעור 8.0 אחוזים, שהם גידול בשיעור 4.7 אחוזים בצריכה הכוללת לנפש.

8. התפוקה

בתוצר הלאומי הגולמי בשנת 1966 צפוי גידול בשיעור 7-8 אחוזים, שיעור שיהיה בו משום המשך למגמת ההאטה בפעילות, שהסתמנה כבר בשנת 1965, בו גדל התוצר בשיעור של 8-9 אחוזים לעומת 11 אחוז בשנת 1964. בייצור התעשייתי צפוי גידול בשיעור 9-10 אחוזים, בדומה לשיעור של השנה הקודמת. בתפוקת ענף החקלאות לא צפוי גידול משמעותי, בעיקר כתוצאה מהבצורת החקלאית. בתפוקת ענף הבנייה צפויה ירידה נוספת, הנאמדת בשיעור 7-6 אחוזים.

9. מאזן התשלומים

(א) המאזן השוטף

בשנת 1966 יהיה הגירעון הצפוי במאזן השוטף דומה לגירעון בשנת 1965, והוא יסתכם ב-485 מיליון דולר בקירוב, לעומת גירעון בסך 490 מיליון דולר בשנת 1965, גירעון בסך 537 מיליון דולר בשנת 1964 ו-404 מיליון דולר בשנת 1963.

השינוי המועט בגירעון הצפוי הוא תוצאה של ציפיות לגידול בסך 85 מיליון דולר ביבוא הכולל, שיסתכם ב־1,320 מיליון דולר, לעומת גידול בסך 90 מיליון דולר ביצוא, שיסתכם ב־835 מיליון דולר.

הגירעון במאזן המסחרי לאותה שנה נאמד בסך 400 מיליון דולר, והגירעון במאזן השירותים בסך של 85 מיליון דולר.

היצוא הכולל יהווה בשנת 1966 כ־63 אחוזים מהיבוא הכולל, לעומת כ־60 אחוזים בשנת 1965. יצוא הסחורות יהווה בשנת 1966 כ־53 אחוזים מיבוא הסחורות, לעומת כ־50 אחוזים בשנת 1965.

(ב) יבוא הסחורות

יבוא הסחורות יגדל בשנת 1966 בשיעור של כ־6.2 אחוזים, ויסתכם ב־855 מיליון דולר. עלייה מתונה זו ביבוא, לאחר שב־1965 לא חל בו גידול, צפויה בגלל ירידה ביבוא מוצרי מזון עיקריים, כגון חיטה וסוכר.

כן צפויה בשנה הנידונה ירידה נוספת ביבוא אניות. העלייה הצפויה ביבוא של דלק ושל חומרי גלם אחרים — בשיעור של 8-10 אחוזים היא גדולה במקצת מהגידול הצפוי בתוצר. בהתחשב בירידה הצפויה במחירי היבוא, מתבטא הגידול ביבוא חומרי גלם בעליית מה במלאי חומרי הגלם, לאחר הירידה שחלה בו בשנת 1965. תחזית הגידול ביבוא יהלומי גלם נקבעה בהתאם ליצוא היהלומים הצפוי לאותה שנה, ובהתחשב בירידה הגדולה במלאי יהלומי הגלם בשנה הקודמת.

(ג) יצוא הסחורות

יצוא הסחורות הצפוי לשנת 1966 מסתכם ב־455 מיליון דולר, גידול בשיעור של כ־12 אחוז לעומת השנה הקודמת. גידול זה הוא תוצאה של גידול צפוי בשיעור 12 אחוזים בקירוב ביצוא התעשייתי, הדומה לשיעור הגידול בשנה הקודמת. יצוא זה יסתכם בכדי 360 מיליון דולר ; כן צפוי גידול בשיעור של 11 אחוזים ביצוא החקלאי, הנאמד ב־97 מיליון דולר בשנת 1966, לעומת גידול בשיעור 35 אחוזים בקירוב בשנת 1965.

יצוא היהלומים הצפוי הוא בסך של כ־140 מיליון דולר, גידול בשיעור 8 אחוזים בקירוב, לעומת גידול בשיעור 11 אחוזים בשנה הקודמת. הגידול האיטי יחסית ביצוא של יהלומים מוסבר בעיקר על ידי המחסור בכוח אדם מקצועי בענף זה.

ביצוא התעשייתי למעט יהלומים, צפוי ב־1966 גידול בשיעור 15 אחוזים והוא יסתכם ב־216 מיליון דולר בקירוב. רובו של גידול זה צפוי בענפי היצוא המסורתיים — המכרות והמחצבים, תעשיית המזון והתעשייה הכימית, אשר תרמו גם בשנה הקודמת את עיקר הגידול ביצוא.

(ד) מאזן השירותים

הגירעון הצפוי במאזן השירותים בשנת 1966 מסתכם ב־85 מיליון דולר, ירידה בסך 6 מיליון דולר בקירוב, שהם כ־7 אחוזים, לעומת השנה הקודמת. הירידה בגירעון נובעת מגידול צפוי בסך 35 מיליון דולר ביבוא השירותים, לעומת גידול בסך של כ־40 מיליון דולר ביצוא השירותים.

יבוא השירותים הצפוי בשנת 1966 נאמד ב־465 מיליון דולר. גידול זה מורכב מגידול מתון בכל אחד מסעיפי היבוא.

יצוא השירותים הצפוי בשנה הנידונה נאמד ב־380 מיליון דולר. באומדן בולט הגידול ביצוא שירותי התחבורה. גם ביצוא שירותי תיירות צפויה, בשנה הנידונה, עלייה, לאחר שלא חל בו שינוי בשנה הקודמת, בגלל הירידה בהוצאה לתייר, שלא תימשך בשנת 1966.

לפי תחזית זו יהיה יצוא השירותים כ־82 אחוזים מהיבוא של השירותים.

ביבוא ההון, נטו, צפויה, בשנת 1966, ירידה בסך של 45 מיליון דולר בקירוב, והוא יסתכם בכדי 515 מיליון דולר. וזאת לאחר ירידה בסך 30 מיליון דולר בקירוב בשנת 1965. הירידה בשנת 1966 תהיה בעיקר תוצאה מסיום קבלת השילומים מגרמניה – סכום השילומים בשנת 1965 נאמד ב־20 מיליון דולר – ומגידול בסך של כ־30 מיליון דולר בתשלומים לפירעון מילווה העצמאות והפיתוח.

בהעברות הון של פרטים ובהשקעות מחוץ לארץ צפויה, בשנת 1966, ירידה קלה, הקשורה בצמצום העלייה ובריסון הגידול בהשקעות.

בתקבולי פיצויים מגרמניה לא צפוי גידול – לאחר הירידה בתקבולים אלה בשנת 1965 – והם יסתכמו בכדי 110 מיליון דולר. אי הגידול בסעיף זה, לאחר הירידה שחלה בו בשנת 1965, נובע מדחיית הביצוע של חוק הפיצויים החדש, ומהאטה בביצוע תשלומים לפי החוק הישן, בעקבות מדיניות חוק התקציב הגרמני לשנת 1966.

מכירות מילווה הפיתוח והעצמאות יעמדו על הרמה הגבוהה אליה הגיעו בשנת 1965, ואולי אף יעלו עליה במידת מה, ויסתכמו בכדי 95 מיליון דולר. עלייה זו היא תופעת לוואי לפדיון המוגבר של האיגרות, שהגביר את אומן הרוכשים בערכן בנכס הפינאנסי. הפדיון, שהתחיל בשנת 1963, גיע בשנת 1966 לשיא בסך 70 מיליון דולר בקירוב. ההכנסות, נטו, ממילווה אלו תסתכמה איפוא, בשנה זו רק בכדי 25 מיליון דולר.

העלייה בהתחייבויות הכוללות הכרוכות במילווה העצמאות והפיתוח (הרשומה בלוח יבוא ההון) גדולה בכדי 10 מיליון דולר מסכום המכירות, כתוצאה מזקיפת הריבית המצטברת של איגרות החיסכון.

הפדיון הכולל יעלה בכדי 20 מיליון דולר מעל 70 מיליון הדולר שנוכרו לעיל, כתוצאה מפדיון מוקדם של איגרות לתיירים, משקיעים ומוסדות.

ההכנסות נטו ממילווה אלה תסתכמה, איפוא, ב־10–15 מיליון דולר בלבד. בשנת 1966 תחול עלייה נוספת בחלקן של ההלוואות לזמן ארוך ובינוני ביבוא ההון, שיגיע לכדי 74 אחוזים, בהשוואה ל־72 אחוזים בשנת 1965; לעומת זה, תחול ירידה בחלקם של התקבולים החד־דדיים ושל ההשקעות הפרטיות.

בהתחשב בגירעון הצפוי במאזן השוטף, תחול, בשנת 1966, עלייה בסך 30 מיליון דולר בתנועות ההון לזמן קצר (כולל טעויות והשמטות). על יסוד זה אפשר לאמוד את הגידול הצפוי ביתרות מטבע חוץ בסך של 20 מיליון דולר בקירוב, לעומת גידול יתרות בסך 73 מיליון דולר בשנה הקודמת.

(ו) אמצעי התשלום

בשנת 1966, כבשנתיים שקדמו לה, לא תחרוג ההתרחבות המוניטארית הצפויה מתחום הגידול בתוצר ובמקורות. תחזית זו מבוססת על ההנחות שהאשראי לציבור ולממשלה יגדל בשיעורים שלא יעלו על אלה של השנתיים הקודמות; שצבירת יתרות מט"ח תסתכם בכדי 20 מיליון דולר; ושלא יחול שינוי בשיעורי ההמרה של פיקדונות מט"ח ללירות ישראליות.

פרק ג': השוואת תחזית התקציב הלאומי לשנת 1965 עם ההתפתחות הכלכלית בפועל

על יסוד מגמות שפעלו במשך בסוף שנת 1964, הנחות בדבר האוכלוסיה והתפתחויות בשווקי חוץ, ובהתחשב במדיניות הצפויה של הממשלה, חזה התקציב הלאומי הקודם האטה בקצב התרחבותה של הפעילות הכלכלית בשנת 1965 לעומת 1964. בפועל בלטה האטה זו בהתרחבות התוצר הלאומי הגולמי, הצריכה הפרטית וההשקעה הגולמית. ההאטה באה לידי ביטוי גם בירידת עודף היבוא ובגידול איטי באמצעי התשלום. בכל מקרה היתה ההאטה גדולה במידת מה מהחזוי.

התוצר הלאומי הגולמי הריאלי גדל ב-8-9 אחוזים לעומת תחזית גידול של 9-10 אחוזים. הפרש זה בין התחזית להתפתחות בפועל מוסבר בעיקרו ע"י תוספת נמוכה מן החזוי באוכלוסיה ובמספר המועסקים. ההשקעות, אשר אף לגביהן חזה התקציב הלאומי האטה בולטת — מ-20 אחוזים ב-1964 ל-4 אחוזים ב-1965 — היו אף נמוכות בכמה אחוזים מרמתן בשנת 1964. הצריכה הפרטית הריאלית לנפש, אשר לפי החזוי היתה צפויה האטה בגידולה — מ-7 אחוזים, בערך, ב-1964, ל-5-6 אחוזים ב-1965 — עלתה בקצב נמוך במקצת מן החזוי: 4.5-5.0 אחוזים. הצריכה הפרטית הכוללת, אשר לפי התחזית היתה צריכה לגדול ב-9 אחוזים, גדלה ב-8 אחוזים לערך. סטייה זו נבעה הן מגידול איטי מהחזוי באוכלוסיה והן מההאטה הגדולה מן החזוי בצריכה לנפש, בעקבות עליית מה בשיעור החיסכון הפרטי.

לעומת עלייה של כ-130 מיליון דולר בעודף היבוא על היצוא בשנת 1964 כללה התחזית לשנת 1965 אי שינוי ברמתו. בפועל הוא פתח ב-47 מיליון דולר, בערך. סטייה זו מהתחזית מקורה ביציבות ביבוא הסחורות, ובמיוחד בנכסי תצרוכת ויהלומי גלם, שנפלו באופן ניכר מהחזוי. בעוד שלפי התחזית היה צפוי גידול של 20 אחוזים בערך היבוא של נכסי תצרוכת, הרי בפועל גדל ערכם בשלושה אחוזים בלבד. יבוא יהלומי גלם פחת ב-5 אחוזים, לעומת תחזית גידול של כ-5 אחוזים. סך היבוא של סחורות ושירותים גדל ב-4 אחוזים בלבד — כמחצית משיעור הגידול החזוי. אף על פי שהיצוא גדל גם הוא בשיעור נמוך מהחזוי (אך בסטייה יחסית קטנה יותר — כ-14.5 אחוזים לעומת 16 אחוזים), חלה ירידה בגירעון בחשבון השוטף.

כשם שהגידול הרב בעודף היבוא בשנת 1964, לעומת החזוי לגבי אותה שנה, נבע בחלקו מגורמים חיצוניים וארעיים, כגון: הרעה בתנאי הסחר, ריכוז של יבוא אניות ומטוסים, נזקי קרה בפרדסים וגידול מלאי גלמים ומזון, כן יש לראות בשיפור הקל שחל השנה בחשבון השוטף, בעיקר תוצאת פעולתם של גורמים דומים, בחלקם חזויים, כגון: התאוששות הפרדסנות מהקרה של שנת 1964, ירידה במלאי חומרי גלם ומזון, וחזרה לרמה רגילה של יבוא אניות ומטוסים — ובחלקם בלתי חזויים, כגון הירידה הגדולה מהצפוי במלאי מוצרי יבוא, במיוחד יהלומי גלם.

הגידול המתון ברמה הממוצעת של אמצעי התשלום בין 1964 ל-1965, שהגיע ל-9 אחוזים לעומת 13 אחוזים בין שנת 1963 ל-1964, תאם את התחזית לשנת 1965.

סטיות ניכרות, יחסית, מהתחזית היו בשיעורי הגידול של האוכלוסיה — 3.4 לעומת 4 אחוזים; במספר המועסקים — 3.4 לעומת 5 אחוזים, בצריכה הציבורית הריאלית — 10-11 אחוזים, לעומת 7 אחוזים; בשיעור עליית השכר הממוצע לעובד, שנאמד בתחזית ב-10-11 אחוזים, ואילו בפועל הגיע ל-15-16 אחוזים לערך, וכן בקצב עליית המחירים, שהיה כפול כמעט מהחזוי: כ-8 אחוזים לעומת 4-5 אחוזים בתחזית.

המקורות והשימושים בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני ל"י)

השינוי באחוזים				תחזית 1966 במחירי 1965	1965		1964 במחירים שוטפים	
מ"ל 1965	מ"ל 1964	מ"ל 1965	מ"ל 1964		במחירי שוטפים	במחירי 1964		
שינוי ריאלי	שינוי נומינלי	שינוי במחירים	שינוי ריאלי					
ה מקורות								
6.9	4.0	2.0	2.0	4.030	3.770	3.695	3.625	1. היבוא
12.0	14.4	3.7	10.3	2.500	2.230	2.150	1.949	2. היצוא
-0.5	-8.1	-0.3	-7.9	1.530	1.540	1.545	1.676	3. עודף היבוא (1-2)
7.5	18.0	9.0	8.2	11.810	10.990	10.080	9.314	4. התוצר הלאומי הגולמי
6.5	14.0	7.8	5.8	13.340	12.530	11.625	10.990	5. סך המקורות לרשות המשק (3+4)
7.3	14.1	7.2	6.5	15.840	14.760	13.775	12.939	6. סך כל המקורות (1+4)
ה שימושים								
7.3	16.4	7.5	8.3	7.560	7.045	6.550	6.051	7. הצריכה הפרטית
10.0	22.7	11.0	10.5	2.770	2.520	2.270	2.054	8. הצריכה הציבורית
1.5	2.9	5.9	-2.9	3.010	2.965	2.805	2.885	9. ההשקעה הגולמית
6.5	14.0	7.8	5.8	13.340	12.530	11.625	10.990	10. סך השימושים המקומיים (7+8+9)
12.0	14.4	3.7	10.3	2.500	2.230	2.150	1.949	11. היצוא
7.3	14.1	7.2	6.5	15.840	14.760	13.775	12.939	12. סך כל השימושים (10+11)

הערות:

1. היות מבוסס על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לאחר התאמה להנדרות הנהונות בבנק ישראל ביחס לתשלומי הריבית של הממשלה והסוכנות, התשלומים לגורמי הייצור בחוץ לארץ והמוסים והתמיכות ליבוא וליצוא.
2. נתוני סחר החוץ והצריכה הציבורית עודכנו על סמך אומדנים מתוקנים, שנתקבלו לאחר שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה פרסמה את האומדנים הארעיים.
3. בין נתוני סחר החוץ כלוח זה ונתוני לוח מאזן התשלומים קיים הפרש, שמקורו בהנדרות שונות של הוצאות הסוכנות.
4. אחוזי השינוי חושבו בכל הלוחות על פי נתונים בלתי מעוגלים.

סיכום מאזן התשלומים בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני דולרים)

השינוי באחוזים		תחזית 1966	1965	1964	
מ־1965 ל־1966	מ־1964 ל־1965				
סחורות					
6.2	0.4	855	805	802	יבוא סחורות
12.0	15.4	455	406	352	יצוא סחורות
—	-11.3	400	399	450	(1) הגירעון המסחרי
שירותים					
8.1	11.2	465	430	386	יבוא שירותים
12.1	13.2	380	339	299	יצוא שירותים
-6.6	4.2	85	91	87	(2) הגירעון בחשבון השירותים
6.9	4.0	1,320	1,235	1,188	סך כל היבוא
12.0	14.4	835	745	651	סך כל היצוא
-1.0	-8.8	485	490	537	(3) הגירעון השוטף (1+2)
-8.0	-4.6	515	560	587	(4) סך כל יבוא ההון, נטו
—	—	-30	-70	-50	(5) שינוי ביתרות, תנועות הון לזמן קצר, טעויות והשמטות (4-3)

יבוא סחורות ושירותים בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני דולרים)

השינוי באחוזים		תחזית 1966	1965	1964	
מ'1965 ל'1966	מ'1964 ל'1965				
6.9	4.0	1,320	1,235	1,188	סך כל יבוא הסחורות והשירותים, נטו
					סחורות
-4.6	3.1	80	84	81	נכסי תצרוכת
13.8	-5.4	110	97	102	יהלומים, נטו
9.0	14.2	58	53	47	דלק
8.6	2.3	440	405	396	חומרי גלם אחרים
-21.6	-46.7	25	32	60	אניות ומטוסים
5.2	8.4	157	149	138	נכסי השקעה אחרים
6.1	-0.5	870	820	824	סך כל יבוא הסחורות, ברוטו
					בניכוי : יבוא מוחזר
—	—	15	15	22	והתאמות למאזן תשלומים
6.2	0.4	855	805	802	סך כל יבוא הסחורות, נטו
					שירותים
5.5	7.9	95	90	83	תחבורה
11.1	20.6	50	45	37	תיירות
11.1	18.1	50	45	38	ביטוח
5.6	8.4	95	90	83	שירותי הון
8.7	16.6	125	115	99	ממשלה, לבמ"א
11.1	-2.8	50	45	46	שירותים אחרים
8.1	11.2	465	430	386	סך כל יבוא השירותים

יצוא סחורות ושירותים בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני דולרים)

השינוי באחוזים		תחזית 1966	1965	1964	
מ-1965 ל-1966	מ-1964 ל-1965				
12.0	14.5	835	745	651	סך כל יצוא הסחורות והשירותים, נטו
		סחורות			
12.2	12.0	358	319	285	סך כל היצוא התעשייתי
7.7	11.5	142	132	118	מזה: יהלומים, נטו
15.3	12.4	216	187	167	סך כל היצוא החקלאי
11.1	30.3	97	87	67	סך כל היצוא החקלאי
12.2	35.0	80	71	53	מזה: פרי הדר
6.3	12.7	17	16	14	תוצרת חקלאית אחרת
12.0	15.5	455	406	352	סך כל יצוא הסחורות
		שירותים			
10.0	19.1	165	150	126	תחבורה
9.1	0.4	60	55	55	תיירות
11.1	23.3	50	45	36	ביטוח
21.2	15.0	40	33	29	שירותי הון
25.0	-5.2	25	20	21	ממשלה, לגמ"א
11.1	11.1	40	36	32	שירותים אחרים
12.1	13.2	380	339	299	סך כל יצוא השירותים

יבוא ההון בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני דולרים)

השינוי באחוזים		תחזית 1966	1965	1964	
מ' 1965 ל' 1966	מ' 1964 ל' 1965				
-9.4	-4.5	290	320	335	(1) סך כל התקבולים החד-צדדיים
-5.0	4.2	95	100	96	העברות ע"י פרטים
—	-17.9	110	110	134	פיצויים אישיים
—	17.6	—	20	17	שילומים מגרמניה
-5.6	2.3	85	90	88	העברות מוסדות ומענקים
					(2) סך כל התקבולים לזמן ארוך ובינוני
1.2	-8.7	415	410	449	על חשבון הלוואות והשקעות
20.0	-30.6	30	25	36	הלוואות מחשבון עודפי מזון
-46.8	106.1	25	47	23	הלוואות א. י. ד.
25.0	17.5	10	8	10	בנק יצי"ב
—	108.3	25	25	12	הלוואות בנק עולמי
5.0	1.0	105	100	99	מילוה עצמאות ופיתוח
-4.3	-26.8	110	115	157	השקעות מחוץ לארץ
22.2	-19.6	110	90	112	הלוואות אחרות
					(3) סך כל התשלומים לזמן ארוך ובינוני
11.8	-13.7	190	170	197	על חשבון הלוואות והשקעות
-50.0	-23.1	10	20	26	לבנק יצי"ב
50.0	-18.9	90	60	74	המרה ופירעון של מילוה העצמאות
16.7	25.0	35	30	24	השקעות בחו"ל
-8.3	-17.8	55	60	73	פירעון הלוואות אחרות
6.2	-4.8	225	240	252	(4) סך כל תנועות ההון, נטו, לזמן ארוך ובינוני (2-3)
					(5) סך כל יבוא ההון, נטו,
-8.0	-4.6	515	560	587	והתקבולים החד-צדדיים (1+4)
-1.0	-8.2	485	490	537	(6) גירעון במאזן השוטף
					(7) שינוי ביתרות, נטו, תנועות הון לזמן קצר,
—	—	-30	-70	-50	טעויות והשמטות (5-6)
—	—	-20	-73	-24	(8) גידול ביתרות, נטו
—	—	10	-3	26	(9) תנועות ההון לזמן קצר, טעויות והשמטות

לוח 7

ההכנסה הלאומית והתוצר הלאומי הגולמי בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966
(מיליוני ל"י במחירים שוטפים)

השינוי באחוזים		תחזית 1966	1965	1964	
מ'1965 ל'1966	מ'1964 ל'1965				
16.1	18.0	12,716	10,953	9,282	התוצר הלאומי הגולמי (מצד ההכנסות)
18.8	17.7	1,176	990	841	בניכוי: בלאי
15.9	18.0	11,540	9,960	8,441	התוצר הלאומי הנקי
19.1	20.5	1,738	1,459	1,211	בניכוי: מסי עקיפין, נטו
15.3	17.6	9,802	8,501	7,230	ההכנסה הלאומית

לוח 8

ההכנסה הלאומית וההכנסה הפרטית בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966
(מיליוני ל"י)

השינוי באחוזים		1966	1965	1964	
מ'1965 ל'1966	מ'1964 ל'1965				
15.3	17.6	9,802	8,501	7,230	הכנסה לאומית
25.4	23.2	740	590	479	בתוספת: העברות הסקטור הציבורי לציבור
19.4	20.0	215	180	150	בניכוי: העברות מהציבור לסקטור הציבורי
18.2	15.2	260	220	191	הכנסות הסקטור הציבורי מרכוש
15.8	17.9	10,067	8,691	7,368	הכנסה פרטית ממקורות פנים
19.0	24.3	1,355	1,139	916	בניכוי: מס הכנסה, מילווה קליטה וחיסכון חובה
48.0	38.9	370	250	180	תשלומים לביטוח לאומי
14.2	16.3	8,342	7,302	6,272	הכנסה פרטית ממקורות פנים
-2.4	-8.7	508	521	571	בתוספת: העברות ופיצויים אישיים מחו"ל נטו
-5.6	2.3	255	270	264	העברות מלכ"ר מחו"ל
12.5	13.9	9,105	8,093	7,107	סך כל ההכנסה הפרטית הפנויה
—	—	89.7	87.0	85.1	צריכה פרטית כאחוז מסך ההכנסה הפרטית הפנויה

החיסכון הלאומי הנקי בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני ל"י, במחירים שוטפים)

השינוי באחוזים		1966	1965	1964	
מ' 1965 ל' 1966	מ' 1964 ל' 1965				
7.6	2.9	3,194	2,968	2,885	(1) השקעה גולמית (במחירי שוק)
18.8	17.7	1,176	990	841	(2) בניכוי: בלאי
2.0	-3.2	2,018	1,978	2,044	(3) השקעה נקייה (1-2)
0.5	-8.1	1,532	1,540	1,676	(4) בניכוי: עודף היבוא
					(5) חיסכון לאומי נקי (3-4)
10.9	19.0	486	438	368	(= השקעה נקייה של המשק)
16.4	18.1	1,662	1,428	1,209	(6) החיסכון הלאומי הגולמי (2+5)
					החיסכון הלאומי הגולמי כאחוז מהמקורות
		11.5	11.4	11.0	לרשות המשק
		5.0	5.1	5.1	החיסכון הלאומי הנקי כאחוז מההכנסה הלאומית

אומדן ההשקעות בענפי המשק בשנים 1964, 1965 ותחזית לשנת 1966

(מיליוני ל"י)

השינוי באחוזים		תחזית 1966 במחירי 1965	1965 במחירים שוטפים	1964		
ריאלי	נומינלי			במחירי 1965	במחירים שוטפים	
מ-1965 ל-1966	מ-1964 ל-1965	מ-1964 ל-1965				
						(1) סך כל ההשקעה הגולמית במשק (4+5)
1.5	-2.9	2.9	3,013	2,968	3,056	2,885
						(2) סך כל ההשקעות בענפי המשק
4.8	-4.5	0.5	1,991	1,900	1,990	1,891
1.8	-1.8	4.4	170	167	170	160
1.4	-25.0	-17.9	70	69	92	84
						השקיה
						חרושת, מכרות מחצבים וקידוחים
4.8	-8.5	-4.3	518	494	540	516
(1.8)	(-7.2)	(-3.1)	(445)	(437)	(471)	(451)
						מזה: חרושת
						מכרות, מחצבים וקידוחים
(29.8)	(-17.4)	(-12.3)	(74)	(57)	(69)	(65)
-29.5	83.7	93.1	79	112	61	58
-9.4	-51.1	-51.1	78	86	176	176
						חשמל אניות ומטוסים
						תחבורה יבשתית, כבישים ונמלים (כולל דואר)
18.2	-3.4	2.1	506	428	443	419
5.0	7.1	13.8	570	544	508	478
						מסחר ושירותים
						(3) ההשקעה בבנייה למגורים
-6.3	3.8	11.3	837	893	860	802
-8.0	0.3	7.8	317	345	344	320
-5.0	6.2	13.7	520	548	516	482
						בנייה ציבורית
						בנייה פרטית
						(4) סך כל ההשקעה בצידור ומבנים (2+3)
1.2	-2.0	3.7	2,828	2,793	2,850	2,693
5.7	-15.1	-8.9	185	175	206	192
						(5) שינויים במלאי

ההתרחבות המוניטארית מתחילת השנה לסופה, לפי מקורות ומרכיבים, 1964 ו-1965
(מיליוני ל"י)

אומדן היתרה לסוף 1965	1965	1964	
3,096	393.5	254.0	סך המקורות
1,750	219.0	42.2	צבירת מטבע חוץ
277	48.6	95.4	חוב הממשלה, נטו
1,233	142.4	148.2	אשראי לציבור ממערכת הבנקאות *
-164	-16.5	-31.8	גורמים אחרים, נטו
3,096	493.5	254.0	סך כל המרכיבים
658	67.1	65.3	מזומנים
1,241	124.4	32.8	פיקדונות עובר ושב
1,899	191.5	98.1	סך אמצעי התשלום
861	170.4	129.3	פז"ק ותמ"מ
334	31.6	26.6	פיקדונות בלתי נזילים אחרים *
1,197	202.0	155.9	סך כל הפיקדונות הבלתי נזילים
222	-52.4	60.2	מלווה קצר מועד
773	160.6	179.0	תיווך שטרות
	151	194	הגידול באמצעי התשלום (ממוצע שנתי בהשוואה לממוצע שנתי בשנה הקודמת)

* בניכוי "אשראי" ספיקדונות הציבור למתן הלוואות" בצד המקורות, ופיקדונות אלה, בצד המרכיבים.